

İNTİHAR HABERLERİNİN TÜRKİYEDEKİ SUNUM ŞEKLİ: İNTERNETTEKİ İNTİHAR HABERLERİ ÜZERİNE BİR İÇERİK ANALİZİ**Rifat Serav İlhan***, **Ece AğtaşErtan****, **Selma Çilem Kızılpınar****

*Uzm. Dr., Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı

** Araş.Gör. Dr., Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı

ÖZET

GİRİŞ: İntihar hakkında kitlesel medya yayınlarının toplumda intihar eğilimini etkileyebildiği bildirilmiştir. İntihar haberlerinde duyarlı ve bilgilendirici bir dil kullanımına dair birçok kılavuz yayınlanmıştır. Bu çalışmanın amacı, Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) kılavuzu doğrultusunda Türkiye'de internet ortamında yayınlanan intihar haberlerinin sunum şeklini araştırmaktır. **YÖNTEM:** 2016-2017 yılları arasında Türkiye'de yayın yapan internet sitelerinden ulaşılan intihar haberleri taranmış, 115 adet intihar haberine ulaşılmıştır. Haberlerde yer alan kişiler yaş, cinsiyet, intihar yöntemi açısından incelenmiştir. Haberlerin başlık ve içerikleri, DSÖ'nün kılavuzunda belirtilen yönergelerin uygulanıp uygulanmaması açısından araştırmacılar tarafından ayrı ayrı değerlendirilmiş, çapraz kontrol ile tek ortak sonuca ulaşılmıştır. **BULGULAR:** Değerlendirilen intihar haberlerinden sosyodemografik bilgilerine ulaşılabilen bireylerin %30,7'si (n=35) kadın, %69,2'si (n=79) erkektir. Haberlerin %78,2'sinde (n=90) intihar yöntemi, %70,4'ünde (n=81) intiharın gerçekleştiği mekan belirtilmiştir. Haberlerin %93,9'unun (n=108) başlığında intihar kelimesi geçmektedir, %48,7'sinde (n=56) intiharın tek nedene indirildiği, normalleştirildiği veya sansasyonel hale getirildiği saptanmıştır. Haberlerin %99,1'inde (n=114) toplumu intihar konusunda bilgilendirici herhangi bir ifade kullanılmadığı saptanmıştır. **SONUÇ:** Türkiye'de belirtilen tarih aralığında internette yer alan intihar haberlerinin büyük kısmının, DSÖ'nün önerileri dikkate alınmadan hazırlandığı saptanmıştır. Yayınların intihar eğilimine olan etkisi düşünüldüğünde, mevcut kılavuzlarda belirtilen önerilerin uygulanması veya Türkiye'de intihar haberlerinin sunumuna ilişkin bir kılavuzun oluşturulmasının gerekli olduğu görülmektedir.

Anahtar kelimeler: İntihar, internet, medya, intihar haberleri için medya kılavuzları

MEDIA COVERAGE OF SUICIDE REPORTING IN TURKEY: A CONTENT ANALYSIS OF SUICIDE NEWS ON INTERNET**ABSTRACT**

Introduction: It has been reported that mass media publications about suicide can affect the suicidal tendency. There have been several guidelines on the use of sensitive and informative language in suicide news. The aim of this study is to investigate the way the presentation of the suicide news published on the internet in Turkey, according to the guide of World Health Organisation (WHO). **Method:** Suicides that published in Turkey between the years 2016-2017 searched via the Internet, 115 news reached. The individuals on the news were evaluated in terms of age, gender, suicide method. The headings and contents of the news were evaluated separately by the researchers in terms of compliance with the WHO guidelines and common result was obtained by cross-checking. **Results:** 30.7% (n = 35) of the individuals on the news were women and 69.2% (n = 79) were male. The suicide method were defined in 78.2% (n = 90), and the place

of suicide defined in 70.4% (n = 81) of the news. The word "suicide" was used in %93,9(n=108) of the news. Suicide was based on a single cause, normalized or sensationalized in %48,7(n=56) of the news. In 99.1% (n = 114) of the news, no informative statement about suicide was found. **Conclusion:** The majority of suicide news evaluated were found to be prepared without taking into account the recommendations of the WHO. Considering that the publications affect the suicidal tendency, the implementation of the recommendations given in the present guidelines or the creation of a guide for the presentation of suicides in Turkey appear to be necessary.

Key words: Suicide, internet, media, media guidelines for reporting suicide

GİRİŞ

Sorumlu medya yayıncılığı intiharların önlenmesinde önemli bir stratejidir (Zalsman ve ark., 2016; Armstrong ve ark.,2018; Chu, Zhang, Cheng, Schwebel ve Hu, 2018; Stack 2003). İntihar hakkında kitlesel medya yayınlarının toplumdaki intihar eğilimini etkileme olasılığı bulunmaktadır (Chu ve ark., 2018; Armstrong ve ark., 2018; Niederkrontenthaler ve Sonneck, 2010). İntihar hakkında yapılan duyarsız haberler intiharları arttırabilirken, duyarlı haberler intihar oranlarının azalmasına yardımcı olabilir (Arafat, Mali ve Akter, 2018; Chu ve ark., 2018; Stack, 2003). Samaritanlar (Samaritans), Amerikan İntiharı Önleme Kurumu (the American Foundation for Suicide Prevention) ve Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) gibi pek çok organizasyon duyarsız bir şekilde intihar haberlerinin yayınlanmasını azaltmak ve bununla birlikte haber yapımından sorumlu personeli eğitmek, bilgilendirmek amacıyla kılavuzlar oluşturmuşlar ve yayınlamışlardır (DSÖ 2017; Chu ve ark., 2018; Sisask ve Varnik 2012). Avusturya ve Yeni Zelanda gibi pek çok gelişmiş ülke intihar haberlerinin sunum şeklini iyileştirmek ve geliştirmek amacıyla kendi ulusal stratejilerini şimdiden oluşturmuşlardır (Chu ve ark., 2018). Avusturya'da ise ulusal medya kılavuzunun hazırlanması ve uygulanması sonrasında metro intiharlarında belirgin bir azalmanın olduğunu pek çok çalışma ortaya çıkarmıştır (Niederkrontenthaler ve Sonneck 2007; Chu ve ark., 2018). Türkiye' de ise bu konuda hazırlanmış medya kılavuzlarına uyulup uyulmadığı, intihar haberlerinin yapımında bu kılavuzların kullanılıp kullanılmadığı konusunda bildiklerimiz sınırlıdır. Bu çalışmanın amacı intihar davranışı ile ilgili internet haberlerinin niteliğini DSÖ intihar haberlerinin yayınlanması ile ilgili kılavuzunu dikkate alıp almamasına göre araştırmaktır. Ayrıca Türkiye'deki intihar haberlerinin sunumunda, DSÖ'nün sorumlu habercilik ilkelerinin dikkate alınıp alınmadığının araştırılması, bu kapsamda literatüre katkı yapılması ve konu ile ilgili gelecekte daha fazla araştırma yapılması için uzmanların dikkatinin çekilmesi amaçlanmıştır

YÖNTEM

Verilerin Toplanması

Çalışmada 2016- 2017 yılları arasında Türkiye' de internet üzerinden ulaşılan ve internette yer alan intihar haberleri taranmıştır. İnternet taramasında Etkileşimli Reklamcılık Bürosu (Interactive Advertising Bureau) Türkiye İnternet Ölçümleme Araştırması 2017 verilerine göre en çok ziyaret edilen haber siteleri olan <https://sozcu.com.tr>, <https://sabah.com.tr>, haberler.com.tr, <https://hurriyet.com.tr>; kullanıcılarına farklı haber kaynaklarına tek bir yerden ulaşım sağlayan en sık

kullanılan internet portalı <https://mynet.com.tr>, <https://onedio.com> ile Türkiye’ de en sık kullanılan arama motoru olan Google kullanılmıştır. Haberlerin aranmasında “intihar 2016”, “intihar 2017”, “intihar etti”, “kendini astı”, “başından vurdu”, “atladi”, “kendini öldürdü”, “hayatını kaybetti” anahtar kelimeleri kullanılarak 2016 ve 2017 yılları arasında internet ortamında yer bulan bütün intihar haberlerine geriye dönük olarak ulaşılması hedeflenmiştir. Aramalarda duplikasyon niteliği taşıyan intihar haberlerinin çıkarılmasının ardından toplamda 115 adet intihar haberine ulaşılmıştır. Çalışmaya dahil edilen intihar haberleri SPSS 20.0 ve Microsoft Excel versiyon 2010 Software ile değerlendirilmiş ve analiz edilmiştir. İki araştırmacının ayrı ayrı yaptığı değerlendirmelerin çapraz kontrolü bu çalışmanın birinci yazarı tarafından yapılmış olup, haberlerin içeriklerini yorumlayan üç araştırmacı arasındaki güvenilirliğin yüksek olduğu görülmüştür (Cohen’s Kappa > 0,90).

Çalışmada kullanılan bu sınıflandırma tekniği daha önce bu konuda yapılan araştırmaların yöntemleri birleştirilerek hazırlanmıştır (Sakarya, Güneş ve Sakarya, 2012; Michel, Frey, Schlaepfer ve Valach, 1995; Arafat ve ark., 2018).

Değişkenler

DSÖ’nün medya çalışanlarının intihar haberlerini nasıl sunması gerektiği ile ilgili yayınladığı kılavuz esas alınarak hazırlanan ölçme aracı ile çalışmaya dahil edilen internet haberleri içerik analizine tabi tutulmuştur. DSÖ (2017)’nün kılavuzunda yer alan, internette yayınlanan haberler incelenirken değerlendirilmesi mümkün olmayan bazı maddeler çıkarıldıktan sonra, çalışmada analiz edilecek 10 madde bulunmaktadır:

1. Haber içinde nereden yardım alabileceğine dair doğru bilgi sunma (sağlık hizmetleri, kriz merkezleri gibi)
2. Toplumun yanlış bilgiler/mitler yaymadan intiharın gerçekleri ve intihardan korunma açısından eğitme (örnek olarak intihar edeceğini söyleyen kişinin etmeyeceği, intiharı düşünen kişiyle bunun konuşulmasının onu teşvik edeceği, intihar düşüncesi olanın bu düşüncesinden vazgeçirilemeyeceği, intiharların hiçbir belirti olmadan gerçekleştiği gibi)
3. Yaşam stresörleri ve intihar düşünceleri ile nasıl mücadele edilebileceğine ve nasıl yardım alınabileceğine, bunu yapan kişilere dair hikayeler yayınlama
4. Ünlülerin intiharlarını bildirirken özel dikkat gösterme (özendirici ifadelerden kaçınma, intihar sebebine ve intiharın ayrıntılarına yönelik ifadeler yerine, kişinin toplumdaki yeri ve başkalarını nasıl etkileyebileceğine dair bilgiler verilerek, yardım alınabilecek servislere yönlendirme gibi)
5. Yas tutan yakınlarla ve arkadaşlarla görüşme yapılırken dikkatli olma (intihar eden kişiye dair doğruluğu kanıtlanmamış bilgiler sunmama, yas tutan kişilerin durumu net değerlendiremeyebileceklerini dikkate alma ve kanıtlanmayan iddialarını yayınlamama)
6. İntiharı sansasyonelleştiren, normalleştiren veya sorunlar için yapıcı bir çözüm olarak sunan bir dil kullanmama (“intihar epidemisi” gibi sansasyonel, intihar girişimini “başarılı/başarısız” olarak nitelendiren, “politik intihar” ibaresindeki gibi normalleştiren ifadelerin kullanmama)
7. Kullanılan yöntemi açık bir şekilde tariflememe (kullanılan ilacın adı, miktarı gibi intiharın benzer şekilde tekrarlanmasına neden olabilecek şekilde bilgi verilmemesi)
8. İntiharın yeri hakkında ayrıntılı bilgi vermeme (köprü, bina ismi gibi)
9. Sansasyonel başlıklar kullanmama (başlıkta intihar kelimesini kullanmama, intihar yöntemi ve yerini belirtmeme)
10. Fotoğraf, video ve sosyal medya linkleri kullanmama (özellikle intihar yerini, yöntemini, kişinin intihar sonrasında görüntülerini gösteren görüntülere yer vermeme)

Her değişken haber içeriğinde ve başlığında olup olmamasına göre “var” ya da “yok” olarak kodlanmıştır.

BULGULAR

2016-2017 yılları arasında internette Türkiye' den yayın yapan ve Türkçe olarak yayınlanmış toplam 115 intihar haberine ve bunların içeriğine ulaşıldı. Ulaşılan haberlerin %100'ü (n=115) tamamlanmış intihar olgularından oluşmaktaydı. Haberlerden sadece %0,8'i (n=1) çoklu intihar olgusu idi. Ulaşılan haberlerden yaş, cinsiyet ve yöntem belirtmeyenleri çıkarıldığında kalan 99 (tüm olguların %86'sı) intihar olgusu bildiriminden %35,3'ü (n=35) 12-22 yaş aralığında, %64,6'sı (n=64) 22 yaşından büyük olduğu saptandı. 12 yaşından küçük bir olgu bildirimine internet haberleri arasında rastlanılmadı. İntihar haberlerinde cinsiyetin açıkça tanımlandığı 114 haber içeriğinde olguların %30,7'si (n=35) kadın, %69,2'si (n=79) erkekti. İntihar haberlerinin %78,2'sinde (n=90) intihar yöntemi açıkça belirtilmekteydi. Kullanılan yöntemlerin %42,2'si (n=38) ateşli silah, %33,3'ü (n=30) ası, %15,5'i (n=14) yüksekte atlama, %0,1'i (n=1) araçtan atlama ve %7,7'sinin (n=7) zehirlenme aracılığı olduğu saptandı. Zehirlenme aracılığı intiharlardan ilaçların sorumlu olduğu olgular toplam olguların %5,2'si (n=6) idi. İncelenen intihar olgularından %3,4'ünün (n=4) intihar girişimini sosyal medyadan canlı olarak yayınladığı belirtilmekteydi.

İncelenen 115 intihar olgusu ile ilgili internet haberinin %93,9'unun (n=108) başlığında "intihar" kelimesi geçmekteydi. %48,7'sinde (n=56) intiharın tek bir nedene indirildiği, intihar davranışını normalleştiren ve sorunların çözümünde uygulanabilecek bir davranışmış gibi romantize edip, dramatik hale getirerek sunulduğu; %70,4'ünde (n=81) intiharın gerçekleştiği mekanın açıkça tarif edildiği saptandı. İntihar haberlerinin tamamının internet ortamındaki yayıncılığın özelliği gereği sosyal medya araçlarına aktarılabilir şekilde çevrim içi paylaşımına açık olduğu görüldü.

Sadece Mavi Balina isimli oyuna karşı uzman görüşünün yer aldığı tek bir olgu dışında, intihar haberlerinin hiçbirinde toplumu intihar konusunda bilgilendiren, korunma ve önleme yollarından bahseden, yardım alınabilecek merkezler ve sağlık kuruluşları hakkında bilgilendirme yapan, uzman görüşüne yer veren içerikler bulunmamaktaydı (%99,1 n=114).

TARTIŞMA

İntiharın önlenmesine yönelik geliştirilen ümit verici yaklaşımlar arasında intihar davranışı konusunda sorumlu gazetecilik ve yayıncılık odaklanması gereken yeni bir strateji olarak belirginlik kazanmaktadır (Sisask ve Varnik 2012; Zalsman ve ark., 2016; Armstrong ve ark., 2018). İntihar hakkında haberlerin sunum şekli ve intihar oranları arasındaki ilişki on yıldan fazla bir süredir çalışmalara konu olmuştur (Sisask ve Varnik, 2012). Medya aynı zamanda intihar davranışının öğrenilebileceği ve daha çok duyarlı bireylerin etkilendiği sosyal çevre olarak da ele alınmaktadır. Ancak medyanın intihar eğilimi üzerine etkisinin, intiharın diğer risk faktörlerinden daha az olduğu söylenebilir (Sisask ve Varnik, 2012). Çalışmamızda Türkiye'de yayınlanan internet haberlerinin niteliklerini DSÖ intihar haberleri kılavuzunu temel alarak değerlendirmeyi amaçladık.

Çalışmamız Türkiye' deki intiharla ilgili internette bulunan haberlerin basit, potansiyel olarak zararlı ve DSÖ intihar bildirim kılavuzuna oldukça düşük bağlılık gösterecek şekilde yayımlandıklarını göstermektedir. İncelenen yayınların hiçbirisi toplumu intihar, intihara eğilim, intihar davranışı hakkında eğitime, risk faktörleri, korunma ve önleme stratejileri ve destek veren yardım hatları ile ilgili bilgiye değinmemektedir. Uzman görüşleri, intihar oranları, psikiyatrik bozukluklar ve intihar arasındaki ilişki, önleyici programlar ve stratejiler hakkında bilgi incelenen intihar haberlerinden hiçbirinde bulunmamaktadır. Bu durum medya editörleri ve yayıncılarındaki süregelen intihar

haberleri konusunda hazırlanmış kılavuzlar hakkında farkındalıklarının olmayışı, medya çalışanları ve yöneticileri ile intihar alanında çalışan uzmanlar arasındaki işbirliğinin olmayışı ile açıklanabilir. İntihar haberlerinin benzer zararlı sunum şekillerinin özellikle Asya ülkelerinde yaygın olduğu bildirilmektedir (Arafat ve ark., 2018; Armstrong ve ark., 2018). Hindistan, Bangladeş ve Çin' de intihar haberlerinin gerek gazete, gerekse de internette, DSÖ (2017) kılavuzuna uygun olmayan şekilde yayınlanmasının oldukça yaygın olduğu görülmektedir (Chu ve ark., 2018; Arafat ve ark., 2018; Jain ve Kumar 2016). Bu durum, intihar haberlerinin yayınlanması ile ilgili politikaların özellikle sosyal ve sağlık alanında ele alınması gerektiğini, bu minvalde ruh sağlığı alanında çalışanların ve uzmanların intihar haberlerinin yayınlanma şeklinin belirlenmesi ile ilgili çalışmalara mutlaka dahil edilmesini işaret etmektedir.

Bu çalışmanın önemi Türkiye'de internet ortamında yer alan intihar haberlerini inceleyen ilk çalışma olmasıdır. Bu çalışma dışında, Türkiye'de medyanın intihar üzerindeki etkisini araştıran çalışma sayısı da oldukça sınırlıdır. Bunlardan Şavur ve ark. (2012) yapmış olduğu "2005 ve 2008 Yıllarında Ulusal Basında Yer Alan İntihar ya da İntihar Girişimi Konulu Haberlerde Yer Alan Etik Sorunlar" adlı çalışmada ulusal medyada incelenen medya araçlarının intihar vakalarını kamunun yoğun ilgisini çekecek bir şekilde, özendirici bir dille ve romantize ederek sunduğunu bildirmektedir. Araştırmacılar, Türkiye'de medya çalışanları tarafından intihar/intihar girişimi konulu haberlerde hukuki ve etik kurallara yeterince uyulmadığını, bu durumun toplumsal açıdan önemli sorunlara yol açtığını belirtmektedirler (Şavur, Aygün Cengiz ve Karakuş, 2012). Polis intiharları üzerine medya etkisini araştıran diğer çalışmada ise polis intiharları ile ilgili haberlerin içerik analizi yapılmış, araştırma sonucunda haberlerin sunumunda DSÖ önerilerine uyulmadığı, tirajı daha yüksek olan gazetelerde bu durumun daha çok görüldüğü, bazı intihar olgularının önceki intihar haberlerinin yayınlanmasından hemen sonra meydana geldiği bulunmuştur (Harmancı ve ark., 2014). Türkiye'de ki medya ve intihar ilişkisini araştıran her iki çalışmada da; intihar haberlerinin yayınlanma şeklinin taklit intihar olgusuna neden olabileceği, haberlerin sunumunda DSÖ' nün belirlediği sorumlu habercilik ilkelerine uyulmadığına dikkat çekildiği görülmektedir (Şavur ve ark., 2012; Harmancı ve ark., 2014). Çalışmanın belli bir tarih aralığındaki haberleri kesitsel olarak incelemesi, çapraz kontrolün tek bir kişi tarafından yapılması, 2017-2018 aralığı ile 2016 yılı öncesinde yayınlanmış intihar haberlerini incelenmemiş olması, yazılı haber kaynaklarının (gazeteler) incelenmemesi, intihar haberinin sunum şekli ve dikkat çekiciliğinin bu açıdan tam olarak değerlendirilmemiş olması -gazetenin kaçınıcı sayfasında olduğu, gazete sayfasında kapladığı yer, grafik tasarım özellikleri vb. - bu çalışmanın sınırlılıklarıdır.

Çalışmada dikkat çekici bulgulardan birisi de, habere konu olan intihar vakalarının %35,5'nin 12-22 yaş aralığında olmasıdır. Bu olguların haberleştirilmesinde DSÖ intiharla ilgili sorumlu gazetecilik ilkelerine dikkat edilmemesi dikkat çekicidir. Ergen yaş grubu özellikle taklit intiharlar açısından duyarlı bir topluluğu temsil etmektedir (Armstrong ve ark., 2018). İnternet günümüzde fiziksel sınırları olmayan sanal bir çevre ve topluluklar ortaya çıkarmıştır. Ergen yaş grubu bu sanal toplulukların içerisinde bulunmakta ve intihar ile ilgili haberler ve ilişkili yayınlara karşı risk altında olan duyarlı bir kesimi oluşturmaktadır (Luxton, June ve Fairall, 2012). İntihar haberlerinin internette uygun olmayan hatta zararlı olarak tanımlanmış bir içerikle (DSÖ 2017) yayınlanmış olması, riskli grupların da bu haberlere internet aracılığı ile kolay ve hızlı erişim imkanı bulması, internete, özellikle de sosyal medyaya odaklı intiharı önleme stratejilerinin ayrıca ele alınmasını gerektirdiği söylenebilir.

KAYNAKLAR

- Arafat S.Y., Mali B., Akter H. (2018). Demography and risk factors of suicidal behavior in Bangladesh: A retrospective online news content analysis. *Asian journal of psychiatry*, 36, 96-99.
- Armstrong G., Vijayakumar L., Niederkrotenthaler T., Jayaseelan M., Kannan R., Pirkis J., Jorm A.F. (2018). Assessing the quality of media reporting of suicide news in India against World Health Organization guidelines: A content analysis study of nine major newspapers in Tamil Nadu. *Australian & New Zealand Journal of Psychiatry*, 52(9), 856-863.
- Chu X., Zhang X., Cheng P., Schwebel D.C., Hu G. (2018). Assessing the use of media reporting recommendations by the World Health Organization in suicide news published in the most influential media sources in China, 2003–2015. *Int. J. Environ. Res. Public Health*, 15(3), 451; <https://doi.org/10.3390/ijerph15030451>.
- Harmancı F., Buçak M., Gültekin E., Güldibi M. (2014). Gazetelerde polis intihar haberlerinin sunumu. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(51), 365-391.
- Jain N., Kumar S. (2016). Is suicide reporting in Indian newspapers responsible? A study from Rajasthan. *Asian journal of psychiatry*, 24, 135-138.
- Luxton D.D., June J.D., Fairall J.M. (2012). Social media and suicide: a public health perspective. *American journal of public health*, 102(S2), 195-S200.
- Michel K., Frey C., Schlaepfer T.E., Valach L. (1995). Suicide reporting in the Swiss print media: Frequency, form and content of articles. *European Journal of Public Health*, 5(3), 199–203.
- Niederkrotenthaler T., Sonneck G. (2007). Assessing the impact of media guidelines for reporting on suicides in Austria: interrupted time series analysis. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 41(5), 419-428.
- Niederkrotenthaler T., Voracek M., Herberth A., Till B., Strauss M., Etzersdorfer E., Eisenwort B., Sonneck G.(2010). Media and suicide. Papageno v Werther effect. *BMJ*, 19;341:c5841. doi: 10.1136/bmj.c5841.
- Sakarya D., Güneş C., Sakarya A. (2013). İnternette intiharı aramak: İnternet sitelerinin intihar ile ilişkili içeriklerine göre değerlendirilmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 24(1), 44-48.
- Sisask M., Värnik A. (2012). Media roles in suicide prevention: A systematic review. *International journal of environmental research and public health*, 9(1), 123-138.
- Stack S. (2003). Media coverage as a risk factor in suicide. *Journal of Epidemiology & Community Health*, 57(4), 238-240.
- Şavur E., Aygün Cengiz S., Karakuş N. (2012). 2008 yılında ulusal basında yer alan intihar ya da intihar girişimi konulu haberlerde etik sorunlar. 46. Ulusal Psikiyatri Kongresinde sunulan bildiri. (5-9 Ekim 2009, İzmir). <http://intiharionleme.org/calisma.pdf> .
- World Health Organization. (2017). Preventing suicide: a resource for media professionals, update 2017. Geneva: World Health Organization http://www.who.int/mental_health/suicide-prevention/resource_booklet_2017/en/ erişim tarihi: 12.03.2018.

Zalsman G., Hawton K., Wasserman D., van Heeringen K., Arensman E., Sarchiapone M., Carli V., Höschl C., Barzilay R., Balazs J., Purebl G., Kahn J.P., Sáiz P.A., Lipsicas C.B., Bobes J., Cozman D., Hegerl U., Zohar J. (2016). Suicide prevention strategies revisited: 10-year systematic review. *The Lancet Psychiatry*, 3(7), 646-65